

Herbert Tingsten:

Kyrkans kamp mot labour

DA JAG under några veckor följer valpropagandan, läser de tre engelskspråkiga tidningarna (av vilka en företräder labour) och samtalar med ett antal ledande partimän får jag en ganska mörk bild av den politiska miljön på Malta. Överdrivna eller uppenbart obefogade angrepp på motståndarna tar stor plats i debatten, spridningen av nedsättande och direkt vanhedrande rykten tycks på denna lilla ö vara ett reguljärt stridsmedel, och vid privata samtal anförtros jag gång på gång att partiledaren X är en skurk, som mutats av engelsmännen, och Y en korrupt person, som blivit rik genom brottsliga transaktioner i sitt ämbete. Jag erinras om erfarenheter från en sydamerikansk stat, där varje partiledare upplyste mig om att "de andra" var skojare och att hans eget parti ensamt var hederligt.

Det mest överraskande och sensationella i bilden är dock att den katolska kyrkan och med denna nära förbundna organisationer uppträder som part i valet, ja, man kan gott säga som ledare av den "borgerliga" koalition av fem partier som bekämpar arbetarpartiet. Den katolska hierarkin, med ärkebiskop Gonzi på Malta och biskop Pace på den lilla ön Gozzo i spetsen, utfärdade den 25 januari ett herdabrev som ger klart besked. Labours ledare Mintoff förklarar vilja "förintä kyrkans välsignelsebringande inflytande över människornas själar, sekularisera landet och införa en av kyrkan fördömd socialism". Folket varnas för detta parti, och det antyds att dess seger skulle göra ett nytt Kuba av Malta. Kyrkan har gått vida längre än så. Arbetarpartiets styrelse är bannlyst, alla katoliker är förbjudna att läsa partiets tidningar. Att rösta på partiet förklaras inte direkt vara en dödsynd, men enskilda präster har av enstämmiga uppgifter att döma gått till denna ytterlighet och bland annat vägrat ge absolution åt biktbar som inte vill lova att rösta på hierarkins order.

Redan detta skapar en i modern politik enastående situation. Men härtill kommer att de katolska organisationerna, förenade i ett stiftsförbund som allmänt kallas juntan, till stor del stött valpropagandan mot labour. Den av präster och lekmän styrda juntan har anordnat massmöten, där psalmsång och varningar mot socialismen växlar; på det största av dessa möten, söndagen den 11 februari, med 40 000–50 000 deltagare, framträdde alla de borgerliga ledarna sida vid sida. Juntan utdelar till väljarnas ledning inofficiella "röstsedlar" med angivande

Herbert Tingsten berättar i denna artikel om den katolska kyrkans våldsamma engagemang i den politiska striden på Malta. — Bilden ovan visar en av den kyrkliga juntans valaffischer, där arbetarpartiet framställs i färd med att hugga ner korset med den kommunistiska skävan. Texten lyder: "Varje röst för labour är en hjälp åt det katolska Maltsas fiender." Överst till höger Maltsas ärkebiskop Gonzi, där under labours partiledare Dom Mintoff.

av hur röstningen bör ske: i första rummet kommer nationalisterna, sedan de andra borgerliga partierna, medan arbetarpartiets platser på sedeln lämnas tomma. Juntans affischer visar hur hårt man går fram; på en av dem framställs labour i färd med att hugga ned korset med hammare och skära, på en annan ses juntan slå den sista spiken i labours likkista. Den katolska propagandan anses särskilt effektiv i fråga om de kvinnliga väljarna.

Kyrkan och de kyrkliga föreningarna har flera gånger tagit aktiv del i politiken, naturligtvis under förklaringen att man inte driver politik, utan blott verkar i den katolska religionens intresse. År 1930 skrev biskoparna i ett herdabrev före valet att röstning på Strickland och hans parti vore "en allvarlig synd"; kyrkans hållning i integrationsfrågan i mitten av 1950-talet är ett annat exempel. Men det påstås allmänt att kyrkan aldrig tidigare så aggressivt deltagit i en valstrid.

De "välsinnade" partierna tävlar i deklarationer om sin följsamhet mot kyrkan. Alla har programpunkter som är av ungefär samma slag som dessa rader ur nationalistpartiets program: "Partiet förblir som alltid troget mot den romersk-katolska apostoliska kyrkan och mot dess auktoritet och

principer, som under alla förhållanden måste försvaras. Partiet lovar att i framtiden liksom i det förflutna arbeta i nära samförstånd med den kyrkliga hierarkin." De tusen prästerna och de hundratals munkarna och nunnorna betraktas sannolikt med rätta som kärnan i den mot labour byggda propagandafrenten.

Hur har denna motsättning uppstått, vad ligger bakom den? Båda partierna, kyrkan och labour, framställer sig själva som de angripna och förfördelade. Episoder och uttalanden — ofta omstridda och svårtolkade — dras fram för att visa att "det är de som har börjat", "det är de som är värst". Kyrkans anklagelser mot labour går emellertid i huvudsak ut på att partiet är okristligt och vill sekularisera landet samt att partiet verkar för den i skilda encyklikor fördömda "socialismen" och rent av i grunden står kommunismen nära; det sistnämnda påståendet stöds framför allt genom konstaterandet att partiet har förbindelser med den afro-asiatiska enhetsorganisationen.

Dessa anklagelser gäller alldeles särskilt labourledaren Mintoff, den ojämförligt mest färgstarke, beundrade och hatade av Maltsa politiker. Mintoff, född i en fattig familj 1916, som lysande student

innehavare av ett Rhodesstipendium, graduerad i Oxford, framstående arkitekt, premiärminister 1955–1958, är en radikal intellektuell, som i västeuropeiska socialistkretsar knappast skulle verka egenartad, men som på det katolska Malta ger ett intryck av extremism och vildhet. Han har sedan många år med ursinne angripit kyrkans engagemang i politiken, och hans sätt att tala om "präster-politiker" och om kyrkan som "reaktionens redskap" är något nytt och främmande i maltesisk debatt. Sannolikt är att Mintoff vid makten skulle söka begränsa kyrkans privilegier (den kanoniska lagens rättsställning, lättnader i beskattningen, inflytande på undervisningen) och möjligen också inskrida mot kyrkans ekonomiska makt; från arbetarpartiets sida uppges att kyrkan äger en tredjedel av Malta, men på andra håll talas om en sjundedel eller ännu mindre. Den fruktan kyrkan och dess hängivna anhängare har för Mintoffs planer i dessa hänseenden är antagligen huvudorsaken till hierarkins och juntans uppträdande. Men det finns intet tvivel om att många ärligt misstänker den hänsynslöse, aggressiva och personligt diktatoriska labourledaren för totalitära tendenser och i neutralismen ser ett närmande till kommunismen; det

Herbert Tingsten:

MALTAS FRAMTID

"Det lilla Malta kan i dagens läge ses som en extrem, idealtypisk illustration till ett dilemma som präglar världen: de fattiga staternas krav på de rika, understruket genom det hot som motsättningen mellan väst och öst gör effektiv", skriver Herbert Tingsten i denna artikel, varmed han avslutar sin serie om den brittiska fästningsön.

Maltas nyutnämnda premiärminister, Borg Olivier.

VALET 17-19 februari, med 90 procents deltagande, resulterade i en klar seger för de borgerliga, särskilt för nationalistpartiet, vars ledare, Borg Olivier, utnämns till premiärminister. Av den nye regeringschefen väntas ingen brysk aktivitet; han är känd för klokhet och försiktighet, en oföretagsamhet garnerad av skepsis. Labour, med omkring en tredjedel av mandat, hävdade sig mer än dess motståndare mot den katolska kyrkans och de katolska organisationernas intensiva propagerande. Om det inte går bättre för Malta, vinner Mintoff vid nästa val, den oroliga tanken uttrycks av många representanter för det nu segrande, katolska, mot England och Västern orienterade borgerliga blocket.

finns trots allt drag av demokratisk nitälskan i kampen mot labour.

Ser man på arbetarpartiets program och officiella uttalanden, finns likväl inga hållbara grunder för de viktigaste beskyllningarna från kyrkligt håll. Partiet tar — som en av socialistiska internationala utsänd delegation betonar i sin rapport — bestämt avstånd från kommunismen, betonar sitt demokratiska sinne och utlovar en folkomröstning före ett definitivt beslut om självständighet, samt säger sig avvisa åskådningar som fördoms av katolska kyrkan. Ingenting om sekularisering eller antiklerikalism finns i programmet — utom möjligen det ovillkorliga kravet på samvetsfrihet och på att medborgarna skall få sköta sina plikter "utan pseudo-religiös inblandning" samt några ord om "avskaffande av medeltida privilegier". Till min förvåning har jag vid besök i flera av de arbetarklubbar som utgör en viktig del av labours organisation fått intrycket av en starkt positiv hållning till katolicismen. Bilder av Jesus, Maria och påven (inte Maltas ärkebiskop) pryder vägarna. Medlemmarna betygar i samtal med påtaglig ärlighet och iver sin katolska tro, trots att jag för säkerhets skull börjar med att nämna att jag inte tillhör någon kyrka och inte är religiös. Talet om det "gudlösa" labour tycks vara grov propaganda.

Men vad som skett under dessa veckor vidgar klyftan mellan kyrkan och labour. Med indignation nämns om prästernas försök att vid bikt och kullhandlingar påverka väljarna, särskilt kvinnorna, och om att Mintoff inte, som de andra partiledarna, fått tala i radio, därför att han i så fall velat angripa kyrkans politik. Det är möjligt att kyrkan i hopp om en seger vid dessa val försvagat sin ställning på lång sikt.

Men hur skall det bli bättre för Malta? Kanske kan den aktuella arbetslösheten, på omkring 10 procent av arbetskraften, bemästras, men frågan är hur Malta på lång sikt skall nå ekonomisk trygghet och stabilitet. Dagen efter valet publicerades en utredning rörande det brittiska försvaret, som gick ut på bland annat en reduktion av insatserna och de militära styrkorna på Malta. Det är alltså att vänta att de summor som investeras i Malta som brittisk fästning ytterligare förminskas. Därmed understryks det maltesiska dilemma: hur skall ön, som blivit folkrik och välmående, klara sig själv för framtiden, hur skall den reda sig utan de tillskott av olika slag som för närvarande ger större delen av befolkningen möjlighet att försörja sig? Alla är ense om att en sådan väldig saneringspolitik tar lång tid, att investeringar från utlandet av oerhörda mått är nödvändiga för att den skall lyckas och att under alla förhållanden utsikterna till framgång är problematiska. Vad som krävs är man någorlunda enig om, hur medlen skall uppträffas är den stora stridsfrågan.

För att ge en föreställning om de praktiska planerna tar jag upp huvudpunkterna i nationalistpartiets ekonomiska program. Maltas ekonomi måste omställas och differentieras, man måste komma bort från fästningsekonomin. Hammarna skall utbyggas, nya exportindustrier skapas, jordbruket

Ryssland osv är i jämförelse med detta krav obetydliga.

Hur skall man få pengarna? det är den stora frågan. Nationalisterna och de andra borgerliga partierna är i sitt sökande efter hjälp ideologiskt bundna. Partiet väddar till "väststaterna, de demokratiska länderna och de internationella organisationerna, inom vilka Amerika är den största bidragsgivaren". Särskilt går förhoppningarna till en ekonomisk och helst även politisk europeisk sammanslutning. Om Västeuropa blir en enhet, blir de investeringsar Malta behöver för den stora rekonstruktionen inte så påtagliga och tyngande, det är en tanke som ständigt dras fram av de borgerliga politikerna vid min fråga hur man kan hoppas på så kolossala subsidier. Ingenstades lär drömmen om ett enat Europa i högre grad tjäna som medel att övervinna dagens hårda verklighet.

Labour går på en annan linje. Malta skall vara neutralt, inte binda sig, spela ut den ena staten mot den andra genom en politik som efter behag kan kallas utpressning eller skicklig taktik — och som är de underutvecklades chans i en ond värld —, driva upp sitt pris, begagna sig av rivaliteterna mellan makterna och deras ovilja mot att se Malta i ett annat läger och framför allt utnyttja motsättningen mellan väst och öst. Maltas frälsning, skriver Mintoff, kan blott komma genom dess "neutralisering som en fri hamn med friheten garanterad av FN:s säkerhetsråd". I så fall skulle Malta "snabbt utvecklas till ett litet Schweiz i hjärtat av Medelhavet — ett himmelrike av lugn och ro för trötta turister". "Att ändra Malta från en dödens arsenal till en oas av koexistens, liv och välförstånd kräver en kapitalinvestering på 100 miljoner pund." Den illusionistiska tonen i denna deklaration döljer inte den taktiska linjen som dras upp: politisk och ekonomisk frigörelse genom begagnande av öns läge till en allsidig förhandlingspolitik utan ideologiska skrupler. Hotet om att gå till en annan bidragsgivare skall driva subsidierna i höjden.

Det lilla Malta kan alltså i dagens läge ses som en extrem, idealtypisk illustration till ett dilemma som präglar världen: de fattiga staternas krav på de rika, understruket genom det hot som motsättningen mellan väst och öst gör effektivt. Maltas situation ger relief åt det dilemma: ön är liten i förhållande till sina fordringar, dess läge underlättar taktiken, den begär inte en räddning ur elände, utan bevarande av en någorlunda hög standard; ideologiskt tillhör Malta Västerlandet, och det är blott den ekonomiska faran som kan driva det åt annat håll. Det är svårt att skönja en

varaktig lösning, det ligger nära till hands att frukta konflikter och kriser som skall slå sönder den gamla fästningsöyn.

HERBERT TINGSTEN